

DERLEME / REVIEW

Hemşirelikte Psikomotor Beceri Eğitiminde Video Destekli Öğretim ve OSCE Uygulaması: Bir Deneyim Paylaşımı*Video-Based Teaching and OSCE Implementation in Nursing Psychomotor Skills Education: Sharing of an Experience*

Esra AKIN KORHAN, Doç. Dr., Yasemin TOKEM, Doç. Dr., Derya UZELLI YILMAZ, Öğr. Gör., Hacı DİLEMEK, Ar. Gör.

İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü

Kabul tarihi/Accepted: 25.01.2016

Özet**İletişim/Correspondence:**

Esra Akın Korhan, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Balatçık Kampüsü Çiğli Ana Yerleşkesi, Merkezi Ofisler-1, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, Çiğli, İzmir
E-posta: akinesra80@hotmail.com

Hemşirelik eğitiminde psikomotor beceri eğitiminin iyi yapılandırılması oldukça önemlidir. Bu bağlamda, İzmir Kâtip Çelebi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik bölümünde psikomotor beceri eğitiminin klasik yöntemlerin yanı sıra yenilikçi bir yaklaşım olan video destekli öğretim ile gerçekleştirilmesine karar verilmiştir. Beceri eğitimini gerçekleştiren Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı öğretim elemanları tüm becerilere ait video çekimleri yapmıştır. Her bir beceriye ait teorik anlatımların hemen ardından videolar öğrencilere ulaştırılmış ve kendilerine bir ders materyali olarak verilmiştir. Böylece, öğrencilerin beceriyi laboratuvar ortamından önce tüm işlem adımları doğrultusunda görmeleri sağlanmıştır. Beceri eğitiminin verilmesi kadar değerlendirilmesinin de oldukça önemli olduğundan yola çıkılarak ve değerlendirmede öğrenciler arasında standardizasyonu, objektifliği sağlamak amacı ile Objektif Yapılandırılmış Klinik Sınav uygulanmıştır. Psikomotor becerinin hem öğretimde hem de değerlendirilmesinde kullanılan bu yöntemlerin hemşirelik eğitimine katkıları olumlu yönde olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, Psikomotor Beceri, Video Destekli Öğretim, OSCE.**Abstract**

Better structuring of psychomotor skills training in nursing education is of great importance. Therefore, innovative approach of video-assisted instruction in addition to conventional methods in psychomotor skills training was decided to be applied in the Department of Nursing of Health Sciences Faculty of İzmir Kâtip Celebi University. The members of the Department of Fundamentals of Nursing who perform skills training made video recordings related to all skills. After theoretical explanations of each skill, related videos were immediately presented to the students and used as course material. Thus, all steps in the process were able to be observed by the students before their application in the laboratory. Considering that evaluation of skills is as important as training, it was decided to implement the Objective Structured Clinical Examination in order to achieve standardization and objectivity in the evaluation of the students. These methods, used both in teaching and evaluation of psychomotor skills, have made a positive contribution to nursing education.

Keywords: Nursing, Psychomotor Skill, Video- Assisted Instruction, OSCE.**Giriş**

Hemşirelik eğitimi, bilişsel, psikomotor ve tutumsal davranışların kazandırılmasını amaçlamaktadır (Terzioğlu ve ark., 2012). Bu nedenle, hemşirelik eğitimi öğrencilere belirtilen rolleri kazandıracak yeterlilikte bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme alanlarını kapsayan bir eğitim sistemini ve yenilikçi uygulamaların kullanılmasını gerektirmektedir (Göriş, Bilgi, Bayındır, 2012). Öğrencilerin klinik uygulama öncesi beceri niteliğinin artırılması klinik uygulamada hasta bakım ve tedavi sürecinde yeterliliğinin artırılması açısından oldukça önemlidir. Bu bağlamda; psikomotor beceri eğitimi günümüzde gösterme yöntemi ve beceri listelerinin kullanılması gibi geleneksel

yöntemlerin yanı sıra gerçek klinik senaryolar, rol oynama, video gösterimi, simüle hasta ve standardize hasta gibi eğitim yöntemlerinin kullanılması ile daha etkin bir biçimde yürütülme eğilimi ortaya çıkmaktadır (Mete ve Uysal, 2010).

Teknoloji beceri eğitiminde daima önemli bir rol oynamıştır. Teknolojinin bir unsuru olan videolar, hemşirelik öğrencilerinin beceri öğrenmesini kolaylaştırmaktadır (Mete ve Uysal, 2010). Eğitim-öğretim ortamlarında bilimsel videoların kullanımı pedagojik bir araç olarak tanımlanmakta ve teori ile uygulamayı birleştirdiği düşünülmektedir. Videoların eğitim-öğretim ortamlarında

kullanılması bilişsel fayda (çok ve iyi öğrenme, bellekte tutma, hatırlama), psikolojik fayda (motivasyon, öğrenme zevki) ve bilgileri görselleştirme kolaylığı gibi etkileri vardır. Öğrenme süreci içerisinde video kullanımı, öğrenciler tarafından anlamlı zihinsel etkinlikler oluşturmasına ve yorumlama, kritik düşünme, problem çözme becerileri gibi bilişsel yeteneğin öğrencilerde gelişmesine yardımcı olmaktadır. Ayrıca, öğretimsel materyal olarak video kullanımı öğrenci motivasyonu üzerinde pozitif bir etkiye sahiptir (Schwan ve Riempp, 2004). Hemşirelikte psikomotor beceri eğitiminde video destekli öğretimin kullanıldığı çalışmalar sınırlı olmakla birlikte kullanımı giderek artmaktadır.

Hemşirelik eğitiminde etkin öğrenme yöntemlerinin kullanımı kadar öğrencilerin temel hemşirelik becerilerine ait performanslarının etkin değerlendirilmesinde büyük önem taşımaktadır. Değerlendirme aynı zamanda, eğitimde öğrenmeyi yönlendiren bir süreçtir. Hemşirelik eğitiminde beceri değerlendirilmesinde kullanılan yöntemler genel olarak becerinin gözlenmesi, vaka temelli değerlendirme ve objektif yapılandırılmış klinik sınavların uygulanması şeklindedir (Boztepe ve Terzioğlu, 2013). Bu bağlamda klinik beceri ve uygulamaların yoğun olduğu hemşirelik alanında da kullanılan etkin değerlendirme yöntemlerinden biri objektif yapılandırılmış klinik sınavlardır. Klinik beceri performansını değerlendirmede kullanılan bir yaklaşım olan Objektif Yapılandırılmış Klinik Sınav (OSCE), öğrencilerin klinik uygulamalar sırasında kendilerinden beklenen uygulama ve becerileri istenen düzeyde uygulamaya hazır olma durumlarını değerlendirmek için kullanılan geçerli bir stratejidir. Objective Structured Clinical Examination" ifadesinin kısaltması olan OSCE "Tarafsız (Objective)", "Yapılandırılmış (Structured)", "Klinik (Clinical)", "Sınav (Examination)" olarak tanımlanmaktadır (Denat ve Tuğrul, 2012). OSCE, üst düzey düşünme becerilerini ölçmede kullanılan, birden fazla istasyondan oluşan ve her bir istasyonda farklı klinik becerilerin değerlendirildiği bir performans sınavıdır (Yılmaz, 2012). Böylece öğrencilere yapılandırdığı bilgi ve becerilerini gösterme fırsatı vermektedir (Denat ve Tuğrul, 2012). Geçmek ya da kalmak konusunda kabul edilen kriterler ve kontrol listeleri (check list) ile işin standardize edilmesi sınavdaki "objektifliği"; sınav içeriğinin önceden dikkatle gözden geçirilerek uygun miktarda konu ve ustalık alanları içeren gelişmiş bir sınav yapısı oluşturulması ve her türlü olası performansın nasıl puanlandırılacağına önceden belirlenmesi "yapılandırılmışlığı"; ölçülebilir klinik beceriler ve bazı özel klinik alanlardaki yeterliliklerin, bir kontrol listesi üzerinden puanlanarak test edilmesi "kliniği"; değişkenliklerden kaçınılarak tüm adayların aynı ya da eşdeğer materyaller üzerinde, her bir basamaktan geçecek şekilde test edilmesi "sınavı" ifade etmektedir (Denat ve Tuğrul, 2012).

Tıp Fakültesi öğrencilerinin becerilerini değerlendirmek amacı ile geliştirilen bu yöntem hemşirelik de dâhil olmak üzere birçok sağlık profesyonelinin eğitiminde becerilerin değerlendirilmesinde kullanılmaya başlanmıştır. Çünkü yeni mezun hemşirelerin klinik yeterliliklerinin istenilen düzeyde olmaması, hastaların hastanede kalış sürelerinin kısalması nedeniyle öğrencilerin istenilen düzeyde bakım verememeleri, teori ve uygulama arasındaki bağlantının kurulmaması OSCE'nin hemşirelikte kullanımını zorunlu hale getirmiştir. Yapılan çalışmalar OSCE'nin avantajlarını birçok değerlendirme yöntemine göre daha üstün bir

objektifliğe sahip olması, farklı eğitimciler ve gözlemciler tarafından kullanılabilirdiği için sınavı yapan kişiden kaynaklanan önyargıyı önlediği, eğitmen ve öğrenciler tarafından kabul gören bir değerlendirme yöntemi olduğu, öğrenme motivasyonunu artırdığı, yüksek düzeyde geçerliliğe ve güvenilirliğe sahip olması yönünde belirtmiştir. Bu avantajlarına karşın bazı çalışmalar OSCE'nin öğrencilerde strese neden olduğunu belirtmektedir (Boztepe ve Terzioğlu, 2013).

Tüm bu bilgiler ve gerekçeler ışığında üniversitemizde hemşirelik öğrencilerinin psikomotor beceri eğitimlerinde video destekli öğretim yöntemi kullanılmakta ve beceri performanslarının etkin bir şekilde değerlendirilmesi için de OSCE sınavları yapılmaktadır. Bu makalede, uyguladığımız yenilikçi eğitim ve değerlendirme yöntemlerinin ayrıntıları paylaşılacaktır.

Video Destekli Öğretimin Uygulanışı

Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı öğretim elemanları tarafından ders kapsamında öğretimi gerçekleştirilen becerilere ait kontrol listeleri ilgili alanda yer alan ulusal ve uluslararası literatür ışığında oluşturulmuş, ayrıntılı işlem basamakları Asepsi-Enfeksiyon Kontrolü, Yaşam Bulguları, Yatak Başı Hasta Bakımı, Sıcak ve Soğuk Uygulamalar, Vücut Mekaniği ve Hareket Sistemi Uygulamaları, İlaç Uygulamaları, Solunum Sistemi Uygulamaları, Sindirim Sistemi Uygulamaları, Üriner Sistem Uygulamaları ve Boşaltım Sistemi Uygulamaları başlıklı konular için belirlenmiştir. Bu kontrol listeleri doğrultusunda her bir konuya ait uygulamalar için Hemşirelik Esasları Anabilim Dalı öğretim elemanları tarafından video çekimleri laboratuvar ortamında gerçekleştirilmiştir. Tüm becerilerin anlatımında standardizasyon sağlamak için, video akış planı hazırlanmış, bu plan doğrultusunda kayıtlar gerçekleştirilmiştir. Video öğretimine ilişkin eğitim hedefleri tanımlanmış ve bu doğrultuda içerik tasarlanmıştır. Video akış planı; ilgili beceride kullanılacak malzemelerin tanıtılması ve uygulamanın beceri kontrol listesi doğrultusunda tüm basamaklarının öğretim elemanı tarafından gerçekleştirilmesini içermiştir. Videoların özellikleri sesli, uygulayıcının görüldüğü, tüm işlem adımlarını uygulayıcının anlatarak gerçekleştirdiği şeklindedir. Bu videolar ilgili becerinin teorik ders anlatımı sırasında öğrencilere izletilmiş ve videolar öğrencilere ulaştırılmış ve bir ders materyali olarak kendilerine verilmiştir. Öğrencilerin bu uygulamaya ilişkin olumlu geribildirimleri olmuştur. Video gösterimi sonrasında yapılan demonstrasyon tekniğinde öğretim elemanı, uygulamaları işlem adımları doğrultusunda gerçekleştirmiş ve sonrasında tek tek bütün öğrencilerden yapmalarını istemiştir. Tüm bunlar doğrultusunda öğrencilerimizin psikomotor beceri eğitimi demonstrasyon tekniğinin yanı sıra video destekli öğretimin de kullanımı ile gerçekleştirilmiştir. Öğrenciler, becerileri laboratuvar uygulamasından önce izlemiş, görmüş olmanın ve videoların bir ders materyali olarak kendilerine verilmesinin becerileri öğrenmelerini kolaylaştırdığını ve pekiştirdiğini ifade etmişlerdir.

OSCE Sınavının Uygulanması ve Değerlendirilmesi

Öğrencilerin becerileri, Hemşirelik Esasları ders programı içerisinde yer alan tüm konuların teorik anlatımı ve laboratuvar uygulamasının ardından OSCE sınav yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. OSCE sınavına karar verildikten sonra, sınavda değerlendirilecek beceriler

belirlenmiştir. Değerlendirilecek beceriler “Nazotrekeal Aspirasyon Uygulaması” ile “Ventrogluteal Bölgeden İntramüsküler Enjeksiyon Uygulama” olarak belirlenmiştir. Sınava girecek öğrenci sayısı, kullanılacak malzeme miktarı ve yararlanılacak manken sayıları göz önünde tutularak sınav süreleri, istasyon sayıları ve sınavın aynı anda kaç koldan yürütüleceği netleştirilmiştir. Bu bağlamda her bir uygulama için 8 dakikalık sürenin verilmesi belirlenmiş ve sınavın dört istasyonda yürütülmesine karar verilmiştir. Sınavın uygun şekilde yürütülmesi için bir koordinatör ve istasyonlarda görev alacak dört öğretim elemanı belirlenmiştir. Sınavın etkin yürütülmesi için bir rehber oluşturulmuştur. İstasyonlarda görev alacak öğretim elemanlarına bu rehber doğrultusunda seçilmiş becerilere, sınav sürecinin yönetilmesine ve değerlendirme kriterlerine ilişkin eğitim verilmiştir. Sınavda becerilerin değerlendirilmesi için eğitimciler tarafından yapılandırılmış kontrol listeleri oluşturulmuştur. Sınav ortamı olan beceri laboratuvarının fiziki koşulları düzenlenmiş ve sınav düzeni oluşturulmuştur. Sınav başlamadan önce öğrencilere sınav düzenine ilişkin ayrıntılı bilgi verilmiştir.

Sınav başladığında öğrenciler belirlenen iki beceriye ait istasyonlarda verilen süre içerisinde uygulamalarını gerçekleştirmişlerdir. Öğrenciler bir istasyondan diğerine sürenin dolduğunu belirten zil sesinden sonra geçmişlerdir. Zil sesiyle öğrenci diğer istasyona girmiş ve önceden tanımlanmış zaman içerisinde beceriyi gerçekleştirmiştir. Belirlenen sürenin sonunda zil sesiyle istasyondan ve sınav ortamından ayrılmıştır.

Sınavın değerlendirilmesinde “Yapılandırılmış Kontrol Listeleri” kullanılmıştır. Bu kontrol listeleri her iki beceriye ait işlem adımlarını içermiştir. Her bir işlem adımı “Yaptı” ve “Yapmadı” şeklinde değerlendirilmiş ve her biri işlemin özelliği dikkate alınarak puanlanmıştır. “Yapılandırılmış Kontrol Listeleri” 100 puan üzerinden değerlendirilmiştir. Her bir uygulama için alınacak minimum puan bir, maksimum puan ise 100’dür.

OSCE sınavı 2014-2015 Eğitim-Öğretim yılı Bahar Döneminde Hemşirelik Esasları dersini alan 201 öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin OSCE sınav ortalaması 73 puan olarak bulunmuştur. “Nazotrekeal Aspirasyon Uygulaması” için değerlendirme sonuçları ise minimum 30 puan, maksimum 92 puan, ortalama 74 puan olarak belirlenmiştir. “Ventrogluteal Bölgeden İntramüsküler Enjeksiyon Uygulama”sı için sonuçlar; minimum 20 puan, maksimum 95 puan, ortalama 72 puan olmuştur. Öğrenci bu sınav sonuçlarının daha önceki yıllar ile karşılaştırıldığında puan ortalaması olarak olumlu yönde değiştiği ve yükselme gösterdiği belirlenmiştir. Öğrencilerin OSCE sınavına ilişkin görüşleri gerçekleştirilen geribildirim toplantısında belirlenmiştir. Öğrenciler sınavı; “objektif”, “güven duygusunu geliştiren”, “standart” bir sınav olarak tanımlamışlardır. Yanı sıra OSCE’nin kendilerinde strese ve korkuya neden olduğunu da belirtmişlerdir.

Sonuç ve Öneriler

Hemşirelik eğitimi bilişsel, duyuşsal ve psikomotor öğrenme ortamlarını kapsayan bir eğitim sistemi gerektirmektedir. Bu nedenle öğrenci eğitiminde video destekli öğretimin bir eğitim yöntemi olarak kullanılmasının önemli olduğu ve eğitimin niteliğini olumlu

yönde etkilediği düşünülmektedir. Bu bağlamda, gelecek yıllarda üniversitemiz bilgi sistemi üzerinden video destekli öğretimin başlatılması planlanmakta, bunun için çalışmalar yapılmaktadır.

“Psikomotor becerinin öğretiminde video destekli öğretim ve OSCE, öğrencilerin motivasyonunda önemlidir”

Eğitimin niteliği kadar verilen eğitimin uygun değerlendirilmesinin de gerekliliği yadsınamaz bir gerçektir. Bu bağlamda, hemşirelik eğitiminde her öğrenci performansının aynı beceri ile, aynı sürede, aynı değerlendiriciler tarafından ve belirlenmiş beceri kontrol listeleri ile gerçekleştirildiği OSCE sınavlarının kullanılmasının önemi büyüktür. Uygulama sonuçlarımız ve tüm bu gerçeklikler doğrultusunda hemşirelik eğitiminde video destekli öğretimin ve OSCE’nin kullanımı ve sürdürülmesi önerilmektedir.

Alana Katkı

Uygulanan yenilikçi yaklaşımların hemşirelikte psikomotor beceri eğitimine katkı sağladığı ve yapılacak yeni uygulamalara rehberlik ettiği düşünülmektedir.

Çıkar Çatışması

Bu makalede herhangi bir nakdi/aynı yardım alınmamıştır. Herhangi bir kişi ve/veya kurum ile ilgili çıkar çatışması yoktur.

Kaynaklar

- Boztepe, H., Terzioğlu, F. (2013). Hemşirelik eğitiminde beceri değerlendirme. *Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi*, 16(1): 57-64.
- Denat, Y., Tuğrul, E. (2012). Klinik beceri performanslarını değerlendirmede bir yöntem: objektif yapılandırılmış klinik sınavlar. *Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi*, 9(3): 53-59.
- Görüş, S., Bilgi, N., Bayındır, S.D. (2014). Hemşirelik eğitiminde simülasyon kullanımı. *Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 4(2):25-29.
- Mete, S., Uysal, N. (2010). Hemşirelik mesleksi beceri laboratuvarındaki psikomotor beceri eğitiminin öğrenci ve eğitimciler tarafından değerlendirilmesi. *Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi*, 2:28-38.
- Schwan, S., Riempp, R.(2004). The cognitive benefits of interactive videos: Learning to tie nautical knots. *Learning and Instruction*, 14(3):293-305.
- Terzioğlu, D., Kapucu, S., Özdemir, L. ve ark. (2012). Simülasyon yöntemine ilişkin hemşirelik öğrencilerinin görüşleri. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 2012; 16-23.
- Yılmaz, F.N. (2012). İletişim becerileri istasyonundan elde edilen öz değerlendirme ve puanlayıcı değerlendirmelerinin karşılaştırılması. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 1(2): 357- 363.